

7. — Olvassuk el a leírt verset! Mindenki magában, hangosan pedig, Erzsike! Figyeljétek, nem maradt-e el valamelyik szóról a pont, vagy a vessző! — Jól olvastad el. Mondjátok meg, mi szépsége van tavasszal a mezőnek? — Zöld a mező. A fű között nyílnak a virágok. — Amikor kiránduláson voltunk, milyen volt a mező a sokszínű virágtól? — A mező tarka volt.

A 7. pontban kerül sor az elemző, a beszélgető tevékenység gondolati szintézisére.

Mindenki olvassa a saját munkáját gondolatban — ami annyit jelent, hogy megint mindenki tevékenykedik, szintetizál.

8. — A végzett munka értékelése. — Figyelgettem az írástokat. Nagyon sokan tisztán, hiba nélkül írtatok. Akadt azonban köztetek olyan is, aki nem vigyázott eléggé. Itt van két füzet. Mondjátok meg, melyik tanuló dolgozott rendesebben! — A Szöllősy írása szebb, mert tiszta, vonaltól vonalig írt stb. A másik füzetben a betűk dőlnek stb. — Ki érdemel dicséretet? — Szöllősy. Van még sok ilyen szép írás. Most nem érünk rá mind megnézni. Majd átnézem mindegyik füzetet. Rá fogom írni, munkátok értékét. Most pedig csukjátok be a füzetet és tegyétek a pad szélére! Füzetszedők gyűjtsétek össze! Tegyétek el a padról az írószközt!

9. — Házi feladat. Keressétek meg „A szép tavasz” c. olvasmányt. (A nagy nyomtatott „L” betű után van. (Ezt a kis olvasmányt már olvastuk. Ebből másoljátok le a címet és az első sort. — Olvassuk el! — Mondjátok el, mire fogtok otthon vigyázni a szavak leírásakor! (Megbeszéljük.) Itt van másik füzetetek. Osszátok ki! — Azt várom, hogy odahaza is olyan szépen írjatok, mint most írtatok. Holnap megnézem.

Házi feladat a tanítás folyamán megállapított mondat emlékezetből való leírása lesz. Itt sem hagyatkozik azonban a nevelő a pusztán mechanikus emlékezetre, hanem a tanult szabályok felidézésével az otthoni munkát is iparkodik tudatossá, meggondolttá, önállóvá tenni.

Úgy véljük ez a sablonosnak és mechanikusnak mondott órafajta rendkívüli mértékben alkalmas a tanulók alkotó tevékenységének kibontakoztatására, gondolkodásának, önállóságának, szellemi erőinek a fejlesztésére annak ellenére, hogy a mindezek az eljárások végeredményben a készségképzés céljait szolgálják.

SÜLI DEZSÖNÉ és PONICSÁN ADÁM
intézeti tanárok

Kézimunka óra az I. osztályban

Agyagmunka: dobókocka és dominó

Az új tantervjavaslat az alsó-tagozatos kézimunka és a felsőtagozatos gyakorlati foglalkozások anyagát egy tantárgy keretében kívánja összekapcsolni. Hangsúlyozza többek közt a szerszámigényes munkák, gyakorlatok megvalósítását. Ilyen értelemben megtalálható a tantervjavaslatban a plasztilin vagy agyagmunka, előreláthatóan 4 órában. Elsajátítanak bizonyos alapfogásokat, melyek alapul szolgálnak a formaérezék fejlesztésénél, valamint az ezekhez szükséges egyszerű szerszámok használatát. Konkrét utalás történik a tervezetben a mintázófa használatára.

Bizonyára megmarad az alakításhoz szükséges, a jelenlegi tantervben is meglévő anyag és szerszám-szükséglet is nevezetesen a kés, a lécs stb. alkalmazása. A következőkben egy I. osztályos kézimunka órát mutatunk be. A tanítás anyaga alkalmas arra, hogy a jelenlegi tanterv és a tantervjavaslat célkitűzései mind oktatási, mind nevelési vonatkozásban alátámasszák a kézimunka, vagy gyakorlati foglalkozás szükségességét. E tantárgy sikeres oktatása I. osztálytól kezdve nagy mértékben hozzájárul a sokoldalú embertípus alakításához. Megvalósul keretén belül az ok-

ratás és képzés, amennyiben az ismeretek nyújtását a teljesítményképes tudásig fejleszt. Évek során az anyagok, eszközök használatában jártasságot, készséget alakít. Nagymértékben hozzájárul az értelmi erők fejlesztéséhez is. Segít ez a tantárgy természeténél és feladatainál fogva a kezdeményezés, az önálló gyakorlati alkalmazás és az alkotóképesség alakulásában. Támogatást ad az alsó tagozatban a politechnikai képzés célkitűzéseinek megalapozásában. (Az alakítások során a formaérzék fejlesztése, egyszerű szerszámok használata stb.). Az erkölcsi nevelés feladatainak megvalósításában különösen a munka, a fegyelem, az akarat és jellem, valamint a helyes közösségi magatartás kialakításában határos eszköz. Nem utolsó sorban széleskörűen érinti és teljesíti az esztétikai nevelés célkitűzéseit, nevezetesen az ízlés és az alkotóképesség fejlesztését, kimunkálását. Összefonódik e képzési nevelési terület, amikor az első osztályos játékos lendületből az alkotóvágy felhasználásával és továbbfejlesztésével eljutunk olyan tudatos tevékenységig, melynek eredménye az esztétikailag minőséginek elfogadható készítmények sora, és az azt megalapozó munka szeretete.

A fentiekből kitűnik, hogy e tantárgy tanítási egységei, valamint egyes órai alkalmak a tudatosság és aktivitás elvének kidomborítására. A gyermeki tevékenységet az oktatási folyamat során a tanítási módszerek változatos alkalmazása biztosítja. A következőkben elemzett tanítási óra a didaktikai alapelvek vizsgálatát — különös tekintettel a tudatosság és aktivitás elvére — tűzte ki tárgyául, feladatául.

A tanítási óra anyaga: *szegletes testek alakítása agyagból. Dobókocka és dominó.*

Tanítási célok: az agyag lapítása súlyköléssel, simítással, valamint alakítása átméretezéssel. A munka kivitelezéséhez, elkészítésének módjához szükséges ismeretek a kocka és dominó alakjáról, különös tekintettel lapjaik nagyságára. A jelzések megjelölése a mintázófácska segítségével. A vonalzó helyes használata a simításnál és az átméretezésnél. A pontos átméretezés technikai megvalósítása. A mintázófácska helyes használata a mélyítésnél. A formaérzék fejlesztése.

Nevelési célok: a) mutasson rá az óra ar-

ra a tényre, hogy a közösen végzett munka rövidebb idő alatt jobb és több eredményre vezet. Közös munkára nevelés, a közösségi érzés fejlesztése. A közös munka megszerettetése.

b) A tanítási anyaggal kapcsolatos játékszabályok ismertetésén vagy tisztázásán keresztül meggyőzni a tanulókat arról, hogy becsületes játék csak a játékszabályok megtartásával lehetséges. Ez elvezet a becsületes munkához. A pontos munka és értékelése.

c) Az ízlés és az alkotóképesség fejlesztése.

Az *oktatási cél* magába foglalja a didaktikai alapfogalmak közül az oktatás és képzés egységét, mert az ismeretnyújtást követi annak alkalmazása. Tovább viszi a tanulókat az agyagmunkák területén kialakult jártasság útján.

A *nevelési célok* az erkölcsi és esztétikai nevelés köréből adódnak. A gyermek tapasztalatait felhasználva a játékos kedvet alkotói vágya, majd munkává alakítva, az életményszerűséget szem előtt nem tévesztve, tudatosan alakítjuk erkölcsi arculatát. Ezeket kívül még sok nevelési cél valósul meg az órán erkölcsi vonatkozásban. Meg nem nevezük ezeket, de a tanítónak a lehetőségeket nem szabad kihagynia. (Pl. a fegyelem, úgyszólván, mint munkafegyelem kérdése.) Adódik nevelési cél a testi nevelés területéről is. A higiénikus szokások alakítására az óra eleji és utáni kéz-fertőtlenítés esetében pl. Az esztétikai nevelésnek is több problémája található az órán a megjelölteknél. (Pl. a ruházat tisztán tartása, a munkaasztal rendje, óra végi rendteremtés).

Szemléltetési eszközök és módok: egy nagyméretű és egy kisméretű dobókocka, egy doboz dominó, valamilyen társasjáték, melyhez dobókocka szükséges. A tanító bemutása. Rajzos vázlat a táblán.

Anyag- és szerszámükséglet: képlékeny agyag, kés, mintázófa, eternit alátétlemez, újságpapír, vonalzó.

Az óra típusa: vegyes. — Az oktatási folyamat több fő mozzanata szerepel benne. Az új ismeret nyújtása szükségszerűen folytatódik a gyakorlati alkalmazásban. Határozott szerepet kap az órán az ismeretek megszilárdítása, valamint a munkamenet megindulása előtti ellenőrzés.

Vázlat

Szünetben: szervezési munka.

1. Az előző óra ismereteinek és alkalmazásának felelevenítése.
2. Beszélgetés az új feladatról.
Célkitűzés.
Technikai előkészület.
3. A munka menetének és módjának megbeszélése.
4. Az ismeret megszilárdítása.

5. A feladat megoldása, a gyermekek önálló munkája:
  - a) a megfelelő agyagtömeg levágása
  - b) kézzel gombóccá gyúrása
  - c) az alátétlapon való ütögetéssel szögletesű súlykolása
  - d) vonalzó segítségével simára nyomkodása
  - e) pontok mélyítése mintázófaival.

6. A következő új feladat bevezetése, ismeretése: dominó készítése.
7. A feladat megoldásának módja, elkészítésének menete.
  - a) megfelelő agyagtömeg levágása
  - b) az agyag lapítása, a vastagság átméretezése
  - c) a dominó nagyságának átméretezése, a felesleges részek leszelése késsnyomással
  - d) a kivágott dominó simítgatása, esetleges javítás
  - e) késsel és pálcával elmélyítés
  - f) az ismeret rögzítése,
  - g) a feladat megoldása a tanulók által.
8. Szabad alkotó munka.
9. a) Közös bírálat az elkészített munkáról, szempontok szerint,
- b) a tanulók munkáinak osztályozása,
- c) házi feladat: a tárgyak szárítása és kiégetése,
- d) rendteremtés: szerszámok elrendezése, kézfertőtlenítés, szertári anyagok elszállítása.

A következőkben az óra bővített vázlatát ismertetjük, valamint az egyes vázlatpontokkal kapcsolatos elemzést közöljük.

A tanítás menete.

Az óra előtti szünetben megtörténik a tanító által irányított szervezőmunka: a kézimunkához szükséges felszerelések kiosztása (agyag, újságpapír, eternitlap). Az ajtónál klórmeszes vízzel telt mosdótól elhelyezése, melyben bevonuláskor a tanulók kezeiket fertőtlenítik. Ennek megvalósítása egészségi szempontból különösen szükségesű és megvalósítandó, amennyiben az agyagkészlet egy részét újra felhasználjuk.

1. Az óra ellenőrzéssel kezdődik. Szükségnek látszik a múlt órán elsajátított ismeretek felelevenítése (krétát készítették). A meglévő ismeretek felidézése, nevezetesen a kréta elkészítési módjának menete, a közben alkalmazott alapfogásokkal könnyebbé és gyorsabbá teszi az új ismerettel kapcsolatos munkát (alkalmazott ismeretek a múlt óráról a hengerítés, lapítás, simítás, valamint a kréta elkészítésének munkamenete).

Az ellenőrzés módszere a beszélgetés. Teljesen indokolt, mert az előző órán nemcsak ismereteket szereztek a tanulók, hanem önállóan végeztek gyakorlást is. Mindezek birtokában emlékezetüket aktivitásra serkentve tudatos reprodukálásra képesek. A múlt órai gyakorlati tevékenység megkönnyíti az ismeretanyag emlékezetbe idézését. Biztosítva van tehát a tudatosság és aktivitás megvalósítása, szoros kapcsolatban a közösségi bánásmód elvével. E két alapelv a tanító vezetésével egyúttal a tartósság elvét is alátámasztja, mert a korábbi ismereteket ismételve, azokat

alapul veszik az új anyag feldolgozásánál. Megemlítendő, hogy az óra ellenőrzésként alkalmazott mozzanata egyúttal az ismeretek megszilárdítását is szolgálja, annak logikai rögzítési változatát is beleértve.

2. Előkészítő beszélgetés az új anyaggal kapcsolatosan a társasjátékokról. A tanulók ismereteinek és tapasztalatainak élményszerű felelevenítése. A nevelő a szobában játszható játékokra tereli a beszélgetést oly módon, hogy a tanulók a dobókocka szerepét megemlítsék. Ekkor ő is megmutatja az általa hozott társasjátékot, melyet néhány tanulóval (pádsoronként egy-egy) játszani kezd. Pár dobás alatt a játékszabályokra tereli a figyelmet. Kérdések segítségével a nevelési, erkölcsi mondanivalóra utalnak. Ezek után a játékot abbahagyják és ugyancsak kérdések segítségével megállapítják, hogy mit játszottak, melyek voltak a játék eszközei, és hogyan játszottak ezekkel. Közben erőteljesen kidomborítják a dobókocka jelentőségét, így természetesen következik a fentiekből az óra céljának, feladatának megjelölése.

Itt elsősorban azt emelnénk ki, hogy igen jól megvalósítható az elmélet és gyakorlat kapcsolata elvének azon követelménye, hogy amikor csak lehetséges, a tanulók tapasztalataiból, élményeiből induljunk el. Az első és második vázlatpont ezt meg is oldja. A tudatosság és aktivitás elve itt még csak a gyermek játékos kedvében látható, mondhatnánk úgy is, hogy spontán aktivitás, amelyet rövidesen felvált a cselekvőkészség munkában való megnyilvánulása. Határozott lépés a tudatos aktivitás felé a célkitűzés, mely megindítja azt a folyamatot, ami a tudatosság és aktivitás elvének egy fontos tartalmi jegye, mégpedig: a tanulók tudatosan és alkotó módon vesznek majd részt a tanítási óráknak minden mozzanatában. A kívánt tudatosság és aktivitás nem következik be természetesen akkor, ha a tanító megfélemlít arról, hogy az új anyag előkészítése és a célkitűzés fontos motivációs tényezők. Ennek érdekében gondoskodik arról, hogy élményszerű legyen az irányított beszélgetés, mint tanítási módszer, valamint konkrét világos a célkitűzés.

Technikai előkészület következik: felkötik kötényeiket, feltűrik a ruhájuk ujját. Közben kiosztják a mintázófákat, a késeket és a vonalzókat.

3. A munka menetének megbeszélése a kocka alakjának megfigyeltetésével kezdődik. Megállapítják azon lényeges sajátosságokat, hogy hány lapja van és a lapok egyenlő nagyságúak. A szemléltetés nagyméretű kocka segítségével történik. A dobókocka elkészítésének módját és menetét a következőképpen ismerteti a tanító. Megfelelő

agyagtömeget vág le, ezt kézzel gombóccá gyúrja, az alátétlapon ütögetéssel szögletessé súlykolja, majd vonalzóval simára nyomkodja. A kész kocka hat oldalára mintázófa segítségével pontokat mélyít. A nevelő bemutatás közben magyaráz, hangsúlyozva az egyes lépéseket, az ezekhez szükséges technikai alapfogásokat, valamint egyes szerszámok használati módját. A munkamenetben használatos szakkifejezéseket többször hangsúlyozza, ismételi.

Megtörtént a konkrét tények nyújtása, az elemzés és általánosítás, mint didaktikai feladatok megvalósítása szoros és szerves összefüggésben. Módszerek a szemléltetés és magyarázat, melyek érzékelterik a munka szakaszos megoldását. A magyarázat nem zárja ki kérdések alkalmazását az értelmi erő, különösen a figyelem és az emlékezet fenntartására, működtetésére. (A kérdések utalnak a már ismert alapfogásokra és az új anyag legfontosabb összefüggéseire: az oldalak száma, nagyságának egyenlősége.) A módszerek helyes alkalmazása hivatott a didaktikai feladatokhoz szükséges tudatosság és aktivitás

biztosítására. A tanulók nem passzív résztvevői az említett főmozzanatok munkájának. Egyrészt elősegíti ezt a szemléltetés érdekessége, a világos jó magyarázat és a tanító kérdései. Másrészt az, hogy az új ismeretet, a kocka elkészítését keletkezésében szemléltették a tanulók. A módszerek kombinációja is növeli a tudatossággal szembeni igényességet. Így a fentemlített folyamat során megindul a spontán aktivitás átalakulása alkotásvágygá, majd tudatos aktivitássá, amennyiben ezt egy óra keretén belül el lehet érni. Meg kell említeni, hogy a kézimunka órák fent említett didaktikai feladatai a szemléltetés módszerének segítségével konkrétta, kézzelfoghatóvá válnak. Ilyen módon megvalósul a szemléltetés elve.

4. Az új ismeret nyújtása után egy tanuló elmondja a munka menetét. Amennyiben téved, társai javítják. Eközben a tanító a gyermek megállapításai alapján a munkamenet lépéseit a táblára rajzolja. A rajzok képezik az óra táblai vázlatát, rögzítik az egyes munkamozzanatok egymásutánját.

Egy jelentkező tanuló elkészíti a do-

bókockát, miközben ismételik a munka menetét. A hiányosságokat a tanulók, végző esetben a tanító javítják. Az alapfogásokkal kapcsolatos szaknyelvi kifejezéseket a nevelő e mozzanat közben a megfelelő lépéseknél mondogatja, de a tanulóktól ezek feltételezik a nevelő irányítását, tervveteli meg.

Az ismeretek megszilárdítása változatosan, lendületesen történik. Ebben a részben válik egészen szembetűnővé a tudatosságon alapuló aktivitás, a tanulók alkotó részvétele az oktatási folyamatban. Sokoldalú és érdekes, mert az értelmi erő mind nagyobb feladathoz juttatja ezt kívánja. Erőteljesen működik a figyelem, az emlékezet, a reprodukzív képzelet. Nagyfokú tudatosság és aktivitás ez, hozzászámítva a cselekvést elvégző tanuló munkáját is. Ennek a tanulók által való megfigyelése és esetleges javítása szintén megköveteli a tudatosságot és aktivitást. Mindezek feltételezik a nevelő irányítását, tervszerű, állandó jellegű vezetését. A tanítási óra e mozzanata a tartósság elvének is képviselője, amennyiben megtalálható az ismeret is-

métlése szóban és cselekvőleg, valamint bizonyos rendszerbe foglalás a táblai rajzos vázlat segítségével a munka menetét illetően. Megnyilvánul itt a szemléletesség elve is, mert a megszilárdítás, mint didaktikai feladat konkrétta vált a tanuló bemutatása és a táblai rajzos vázlat segítségével. Jelentőséget kap e részben az egyéni és közösségi bánásmód elve, mint oktatási alapelv, a cselekvést végző gyermek és a tanulócsoporthoz bevonásával. A megszilárdítás módszerei a beszélgetés és a szemléltetés (a táblai rajzos vázlat és a tanuló munkája).

5. Következik a feladat megoldása, a gyermekek önálló munkája. Ennek üteme a létrejött ismeret és annak megszilárdítása alapján a következő lépésekben, szakaszokban történik:

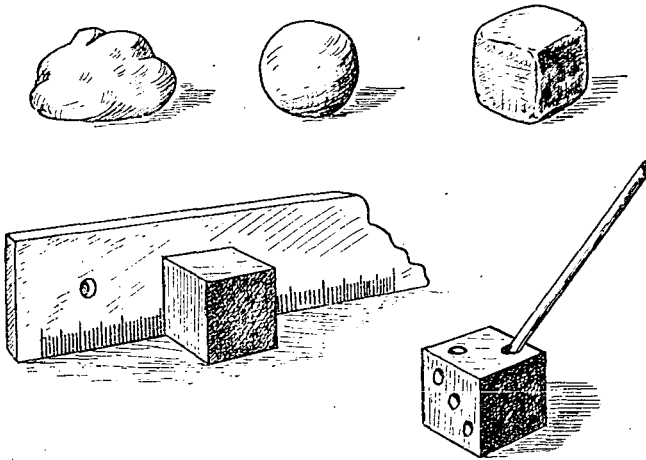
- a) megfelelő agyagtömeg levágása,
  - b) kézzel gombóccá gyúrása,
  - c) az alátétlapon való ütögetéssel szögletessé súlykolása,
  - d) vonalzó segítségével simára nyomkodása,
  - e) pontok mélyítése mintázófavál.
- A munkamenet megvalósítását meghatá-

rozza a táblán levő rajzos vázlat, valamint az előbb megvalósított didaktikai feladatok konkrét volta.

A tanító e munka alatt végzi korrektúráját. Amennyiben közös hibát tapasztal, a munkát leállítja. A hibát a gyermekek előtt, a hibás munkadarabon szemléltetve javítja. A tanulók ezalatt kezeiket az eternitlapra helyezve figyelnek. A munkáját befejező tanuló testtartásával jelzi, hogy kész van (kezét az eternitlapra teszi a ruha tisztántartása

jelentőségű szempontból az a jelenség, amikor a hamarabb készenlevők segítik elmaradott társaikat. Nem nézi a közösség tétlenül az egyén lemaradását, hanem segíti a többiek mellé való felzárkózásban. A nevelő ezzel kapcsolatban kialakítja azt a helyes szemléletet, állásfoglalást, hogy más segíteni, és más a feladatot valaki helyett elvégezni.

6. A következő új feladat a dominó elkészítésével kapcsolatos. Bevezetésként a tanító egy tanulóval dominó-játékot játszik.

végeit, és a tanárra néz). Ebben az esetben engedélyt kaphat esetlegesen elmaradott szomszédjának segítségére.

E mozzanat a gyakorlati alkalmazás. Lehetőséget nyújt arra, hogy a tanulók ismereteiket önállóan megvalósítsák. Ez az elmélet és gyakorlat elvének fontos követelménye. Egy óra keretén belül is tanúni lehetünk annak a folyamatnak, amely a játékos kedvől indul, és alkotásvágy, a cselekvő készség, befejezőleg pedig a munka elvégzése felé halad. Ez a folyamat egyébként hónapok, évek során alakul ki egészen. Tanítási módszerek e didaktikai feladatnál a gyakorlás és ellenőrzés. A munka végzésének nehézségét ellensúlyozza a táblai rajzos-vázlat, mely biztosítja az aktivitást és a tudatosságot a szakaszos munkában. A hangsúly az ismeret gyakorlati megvalósításán van, teljes és tudatos cselekvő aktivitás ez, melynek irányítását a tanító tartja kezében az egyéni- és esetleges osztálykorrektúra megnyilvánulásakor. Szemünk előtt játszódik le az egyéni és közösségi bánásmód elve, amennyiben az osztály, mint közösség, egyazon oktatási cél megvalósításán dolgozik. A közösség minden egyes tagja törekszik a feladat hiánytalan elvégzésére. Nagy

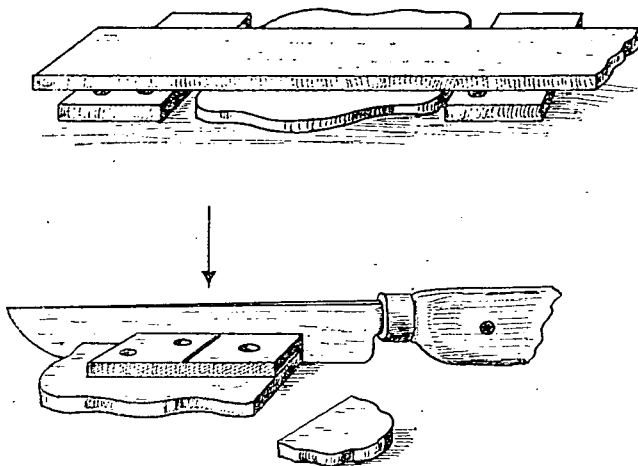
Közben közösen felelevenítik a játékszabályokat, nevelési vonatkozásban is. Eközben ráirányítja a figyelmet a dominón található pontok jelentőségére. Erről és a dominó alakjáról beszélgetnek a tanulók értelmi képességeihez mérten, utalva az oldalak különbözőségére. Ezután problémaként felvetődik, hogyan lehetséges pontosan olyan nagyságú és vastagságú dominó készítése, mint amivel játszottak. Probléma lesz a pontok szabályos elhelyezése is.

Mindezek után részletcélkitűzés formájában tudatosá teszi és irányítja a figyelmet a tanító a soronkövetkező feladatra. Ez a feladat a dominó elkészítése.

7. Az elkészítés módja és menete:

- a) megfelelő agyagtömb levágása,
- b) az agyag lapítása, a vastagság megállapítása oly módon, hogy a lelapított agyagtömeg mellé jobbra és balra egy-egy dominót helyez a tanító. Utána vonalzóval addig nyomja, amíg ezzel a kétoldalt levő dominókat el nem éri. Így a meglevő agyagtömeget az eredeti dominó vastagságának megfelelően alakítja.

- c) a dominó nagyságának átméretezése úgy, hogy a lelapított agyagtömbre helyezi a dominó pontokkal felfelé. Majd a felesleges részeket levágja — késnyomással — mind a négy oldalon. Ezt az eljárást erőteljesen hangsúlyozza.
- d) a kivágott dominó simítgatása, illetve a vágás által keletkezett esetleges hibák javítása,

- e) a mintázófa hegyes végével az elválasztó vonal meghúúzása, a tompa végével pedig a pontok elmélyítése. Az ismeret megszilárdítása beszélgetés keretében történik. Ezzel egyidejűleg a tanító elkészíti rajzos vázlatát a táblán. A következőkben megkezdődik a gyakorlati alkalmazás, a tanulók önálló munkája a fentjelzett menet alapján. (Előtte minden tanulónak két dominót osztanak ki a szertárosok.) A dominó elkészítésével kapcsolatos mozzanatoknál nem tartjuk szükségesnek az elemzést elvégezni, mert ismétlésekbe bocsátkoznánk. Ugyanazon didaktikai feladatok, tanítási módszerek és alapelvek ismétlődnek.
8. Szabad alkotómunka. Azok a tanulók, akik feladataikat elvégezték, a maradék agyagból önálló elképzelés alapján kötetlenül, tetszés szerint dolgozhatnak. Az óra e mozzanata nagy mértékben biztosítja a tudatosság és aktivitás elvének megvalósulását. Alkalmat ad az ismeretek alkotó alkalmazására. Az aktivitást nemcsak a cselekvés, gyakorlás, alkotás képezi, hanem az alkotóképzelet működése is. Tiszta formája ez a gyakorlati alkalmazásnak, a teljesen önálló munkának. Kitűnő lehetősége az egyéni bánásmód elvének is, mert teret ad a tanuló

egyéni sajátosságai, meglevő ismeretei, jártasságai, esetleges készségei kifejtésére.

- Az értelmi képességek is fejlődnek e mozzanat elvégzése közben.
9. a) Közös bírálat az elkészített munkáról, mely egyúttal az óra eredményének értékelése is. Hangsúlyozottan beszélgetnek a közös munka előnyeiről. Több kéz kevesebb idő alatt több munkát

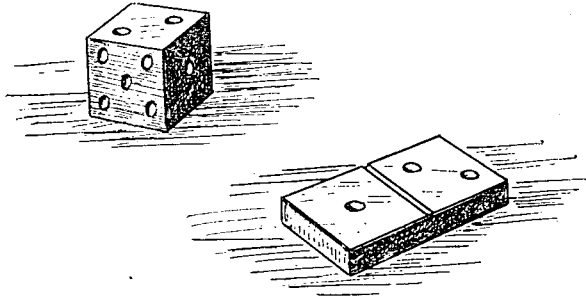
végzett. Az értékelés szempontok szerint történik. Ilyenek: a kockánál az oldalak egyenlősége, a dominónál a pontos átméretezés, simítás és a jelzések. A tanító a közös értékelés után egyéni értékelésként 3—4 igen jó és 1—2 kevésbé sikerült munkát hasonlítat össze az eredeti mintadarabbal. Az értékelés e formájánál szem előtt kell tartanunk, hogy a biztatás a gyengébbek felé el ne maradjon. Szükséges ez az önbizalom kialakítása céljából.

- b) A nevelő osztályozza a tanulók munkáit.
- c) Házi feladatul kapják: a dobókockát és dominót kb. egy heti száradás után tegyék meleg sütőbe két óra hosszáig. Két hét múlva hozzák el és kiválasztják a kiállítási darabokat.
- d) Rendszeremts az óra befejező mozzanata. Összegyűrik a megmaradt agyagdarabokat, a szerszámokat elrendezik, és kezeiket fertőtlenített vízben megmossák. A szertárból hozott anyagokat visszaszállítják. (A szertárosok jó munkája nagy segítséget jelent a pedagógusnak.) Ugyanakkor nagy mértékben szolgálja az aktivitást.

A tanítási óra utolsó mozzanata értékelés,

ellenőrzés. Nemcsak didaktikai feladatok ezek, hanem tanítási módszerek is. Funkciójuk az előző főmozzanatokban is megvalósult. Itt azonban kifejezetten a beszélgetés módszerével kapcsolódva olyan tartalmat és formát kell megvalósítson az értékelés, amely alkalmas egy fontos alapelv állandóságához. Ez az alapelv a tudatosság és aktivitás. Hogyan biztosítja az értékelés ennek állandó jellegét? Úgy, hogy az értékelésnek, akár egyénhez, akár közösséghez szóló legyen is, olyanak kell lennie, hogy a tanulóknak a siker,

Jellemző a szemléletesség elvének megvalósítási lehetősége, mert a főmozzanatok nem nélkülözhetik a kézzelfoghatóságot, a konkrét megjelenítés igényét. Szükséges az érthetőség elvének alkalmazása is, mert ennek hiánya ki-zárná az óra élénk ütemének, a tanulók aktivitásának biztosítását. Meg kell valósítani ugyanis azon követelményeit, hogy könnyebbről haladjon a pedagógus a nehezebb, az egyszerűbb feladatoktól az összetettebbek felé. Az elemzett óra is bizonyítja ezt a két elkészített munkadarab viszonylatában, vala-

az öröm érzését keltse. Csak így biztosítható a tanulók önbizalmának fejlődése, mely nélkül aktivitást, illetve a munka megszeretését nem várhatjuk. Ez a motiváció nemcsak oktatási eredményt hoz, hanem fontos nevelési feladathoz is segíti a tanítót. Olyan erkölcsi tulajdonságok alakulásához szükséges, mint pl. a határozottság, kezdeményező képesség, pontosság a munkában stb. Az ilyen értékelési mód adja a kézimunka órák élénk ütemét, optimista hangulatát. Így érhetjük el a játékos kedv rendszeres munkává alakulását, a tanulók aktivitásán keresztül. Beszélhetünk e mozzanatokban a szemléletesség elvéről is, mert az értékelés konkrét, kézzel fogható, a mintadarabbal összehasonlítható, szemléltetés segítségével történik.

A házi feladat azzal, hogy perspektívát ad, fokozott aktivitást biztosít az otthoni munka helyes megvalósításához (szárítás, égetés).

Összefoglalva: a kézimunka tanításának oktatási folyamatában minden didaktikai feladatra jellemző az aktivitás tudatos felhasználása, illetve annak tudatossá fejlesztése.

mint az előző órákhoz való kapcsolódásában. A tudományosság elve annyiban érvényesül, hogy az ismeretek a valóságnak megfelelőek, valamint a tanítás a tárgyak gyakorlati hasznából és a gyermek tapasztalataiból indul ki. Így a tanítás tárgya nem elszigetelt, hanem a gyakorlattal való összefüggésében szemléltény. A tárgyak elemzése valóságos kapcsolatokra utal, figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait (a tárgyak alkotó elemei, illetve azok különbözőségének jelentősége a munkában).

A tanítási óra és annak elemzése rámutatott a didaktikai alapelvek szerepére, az oktatási munkában való tudatos alkalmazására. Különös tekintettel fordultunk a tudatosság és aktivitás helyes értelmezése felé. Így tevődik át a gyakorlatba az oktatás fogalmának megvalósítása, tartalmi jegyeinek kidomborítása. A nevelési alaphelyzet kérdését tekintve a tanító vezetőszerepe szükséges ahhoz, hogy a meghatározott nevelési és oktatási célok felé irányítsa a tanulók alkotó jellegű, aktív tevékenységét az oktatás folyamatában.

IRODALOM:

- Nagy Sándor: Didaktika 1959.
 Nagy Sándor: Az oktatás elmélete 1960.
 Kézikönyv I. o.